

ผลการจัดทำดัชนีวัดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการเข้าถึงความยุติธรรมปี 2557 และปี 2558 (มกราคม-มิถุนายน)

บทนำ

เป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศ คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเข้าถึงบริการและสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อชีวิต ซึ่งในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนา นโยบายทางสังคมนั้น นักวิชาการทางสังคมศาสตร์ให้ความสนใจต่อการกำหนดตัวชี้วัดเชิงนโยบายนอกเหนือไปจากตัวชี้วัดผลงานหรือผลผลิตจากการปฏิบัติงาน (Performance Indicators) โดยตัวชี้วัดเชิงนโยบายซึ่งเป็นที่นิยม คือ การจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาทางสังคมที่สามารถวัดระดับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางสังคมในต่างช่วงเวลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการติดตามสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และใช้ในการปรับเปลี่ยนนโยบายทางสังคมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ดัชนีชี้วัดทางสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจวางแผนนโยบายและบริหารงานพัฒนา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการกำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาสังคมแต่ละด้าน เพื่อวิเคราะห์เป้าประสงค์ของแผนงานและจัดทำแผนปฏิบัติการของโครงการให้มีความเหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานและการประเมินผลตามนโยบายที่วางไว้ ซึ่งถือเป็นข้อมูลพื้นฐานที่นานาอารยประเทศใช้ในการประเมินความสำเร็จของนโยบายทางสังคม

ด้วยเหตุนี้ สหประชาชาติจึงได้มีโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme หรือ UNDP) เพื่อส่งเสริมให้ผู้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาในทุกระดับ ให้ความสำคัญมิติด้านการพัฒนาที่กว้างกว่าแค่การยกระดับรายได้ต่อหัว การเปลี่ยนแปลงนี้ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของอมาตยา เซน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล จนนำไปสู่การพัฒนา ดัชนีการพัฒนามนุษย์ หรือ Human Development Index เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1990 (UNDP, 2014) หลังจากนั้นก็เริ่มมีการพัฒนาดัชนีในด้านต่างๆ ขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นดัชนีความสามารถในการแข่งขัน ดัชนีความเป็นประชาธิปไตย ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน เป็นต้น

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ดัชนีที่ได้รับความสนใจและได้รับการพัฒนามากที่สุดตัวหนึ่งก็คือ ดัชนีด้านการเข้าถึงความยุติธรรม (Justice Index) โดยในด้านกระบวนการยุติธรรมนั้นก็มีการพัฒนาดัชนีชี้วัดในระดับสากลทั้งการจัดทำดัชนีเปรียบเทียบความยุติธรรมของประเทศต่างๆ ทั่วโลก (Rule of Law Index) โดย World Justice

Project และตัวชี้วัดหลักนิติธรรม (Rule of Law Indicators) โดยสหประชาชาติ นอกจากนี้ในระดับนานาชาติแล้ว ในระดับประเทศและท้องถิ่น เช่น เวียดนาม (UNDP, 2013) เทศบาลเมืองชิคาโก (Chicago Metropolis, 2006) เป็นต้น

การจัดทำดัชนีชี้วัดกระบวนการยุติธรรมนอกจากจะใช้เป็นข้อมูลแสดงสถานการณ์อาชญากรรมและการเข้าถึงความยุติธรรมเพื่อกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานยุติธรรมแล้ว ยังเป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อนโยบายและการปฏิบัติในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบยุติธรรม และการปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เพราะถือเป็นมิติที่มีความสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทางสังคม (Carfield, 2005; Canadian Bar Association, 2013).

ศูนย์พัฒนาข้อมูลกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ในฐานะที่มีหน้าที่เป็นหน่วยงานวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลกระบวนการยุติธรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนา นโยบายกระบวนการยุติธรรมจึงได้มีโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและการเข้าถึงความยุติธรรมขึ้น ซึ่งเป็นความพยายามที่จะผลิตดัชนีความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและการเข้าถึงความยุติธรรม เพื่อวัดการพัฒนากระบวนการยุติธรรม และตอบสนองต่อปัญหาสังคมด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้เกิดตัวชี้วัดทางสังคมด้านกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้บริหารงานยุติธรรม และเกิดการพัฒนากกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดทำกรอบข้อมูลพื้นฐานสำหรับการรวบรวมข้อมูลดัชนีชี้วัดความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและการเข้าถึงความยุติธรรม
2. เพื่อรายงานข้อมูลดัชนีชี้วัดด้านกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมาตรฐานและน่าเชื่อถือได้เพื่อเป็นข้อมูลกลางสำหรับการอ้างอิง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มีกรอบข้อมูลดัชนีในมิติต่างๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาดัชนีชี้วัดความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรม และสามารถนำข้อมูลดัชนีมาใช้ประโยชน์

ในการประเมินผลการปฏิบัติราชการกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม เพื่อให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และใช้เป็นตัวชี้วัดในการประเมินแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

กรอบแนวคิดในการจัดทำดัชนี

1. แนวทางการจัดทำดัชนีที่เกี่ยวข้อง

เป็นการเปรียบเทียบประกอบไปด้วย 8 ด้าน กรอบเครื่องมือทั้ง 8 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นกับกรอบเครื่องมือของ World Justice Project สหประชาชาติ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ Democracy Barometer World Economic Forum และ IMD โดยการจัดคู่ (Mapping) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ดัชนีของทางสำนักงานกิจการยุติธรรม สามารถจับคู่ได้กับกรอบการประเมินของ World Justice Project และสหประชาชาติ ได้อย่างครบถ้วน สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นในการประเมินที่คัดเลือกมา มีความครอบคลุมในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ในระดับเดียวกัน แต่หากเทียบกับแนวทางของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ซึ่งจัดทำขึ้นในประเทศเวียดนาม จะพบว่า ดัชนีของสำนักงานกิจการยุติธรรมมีความครอบคลุมมากกว่า เพราะทำการประเมินรวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความหวาดกลัวภัยของประชาชน อย่างไรก็ตาม ประเด็นหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาก็คือ องค์ประกอบทั้งสองประการนี้ จะสามารถนำมาเข้ากลุ่มรวมกับดัชนีอีก 6 ด้านที่เหลือได้หรือไม่ หากพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ว่า การประเมินของ World Justice Project และสหประชาชาติได้นำเอาทั้งสองประเด็นนี้มาใช้ในการประเมินร่วมกับด้านที่เหลือด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ดัชนีทั้ง 8 ด้านนี้สามารถนำมารวมกันเพื่อสร้างดัชนีในภาพรวมได้

ในกรณีของ World Justice Project หรือ สหประชาชาติ ซึ่งมีความสนใจที่จะทำดัชนีเพื่อวัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยตรงนั้น ขอบเขตในการประเมินจะครอบคลุมชั้นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ละเอียดกว่า และมีดัชนีย่อยเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ ในการจัดทำดัชนีการเข้าถึงความยุติธรรมของไทย (Thai Justice Index หรือ TJI) จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดกรอบในการวัดให้ชัดเจน เพื่อจะได้ใช้กรอบดังกล่าวไปพัฒนาเป็นกลุ่มดัชนีสำหรับการประเมินที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งในขั้นตอนนี้ ทางสำนักงานกิจการยุติธรรม ได้มีการร่างกรอบเครื่องมือการประเมินความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเอาไว้แล้ว เนื้อหาในส่วนต่อไป เป็นการเปรียบเทียบร่างกรอบเครื่องมือนี้กับดัชนีอื่นๆ ที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบของร่างดัชนีของสำนักงานกิจการยุติธรรมกับดัชนีอื่นๆ

องค์ประกอบของดัชนี	WJP	UN	UNDP
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	✓	✓	-
ความหวาดกลัวภัยของประชาชน	✓	✓	-
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม	✓	✓	✓
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	✓	✓	✓
ช่องทางในการระงับข้อพิพาท	✓	✓	✓
ความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	✓	✓	✓
การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด	✓	✓	✓
หลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม	✓	✓	✓
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน		✓	✓
ความหวาดกลัวภัยของประชาชน			
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม	✓	✓	✓
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	✓		
ช่องทางในการระงับข้อพิพาท			
ความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	✓		
การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด	✓		
หลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม	✓	✓	

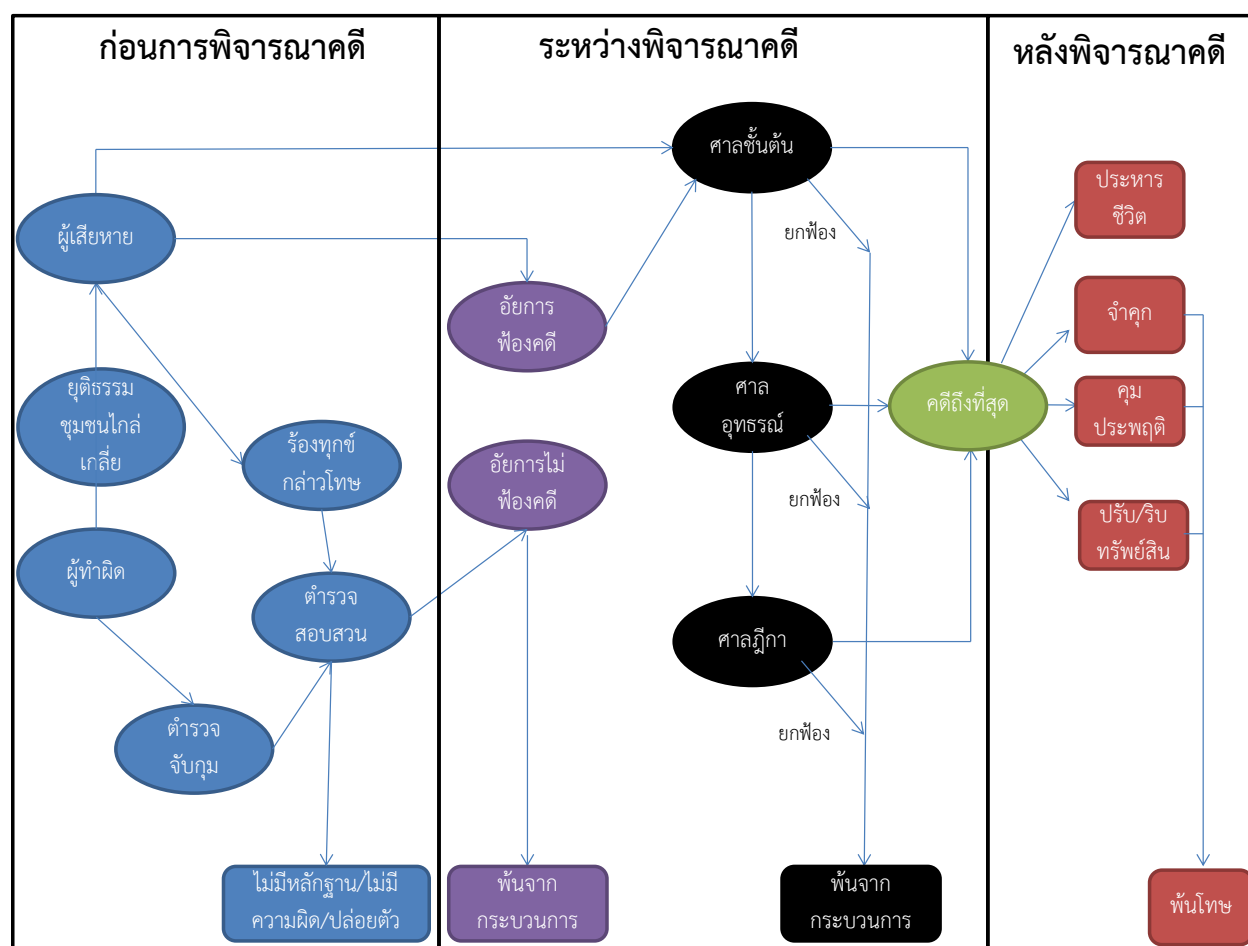
2. กรอบแนวคิดด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

ในการจัดทำดัชนีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดเพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในแง่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง และกระบวนการทำงาน เพื่อให้สามารถจัดทำดัชนีที่สอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

จาก รูปที่ 1 สรุปรกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย โดยปรับปรุงจากการศึกษาของ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2554) ที่แบ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ก่อนการพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และหลังการพิจารณาคดี

รูปที่ 1 สรุปรกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

ที่มา สำนักงานกิจการยุติธรรม (2554)

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่ได้พิจารณาถึงบทบาทของหน่วยงานหรือภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เช่น ชุมชน องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือช่องทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทช่องทางอื่น ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

3. องค์กรประกอบดัชนีชี้วัดความยุติธรรมประเทศไทย (Thailand Justice Index)

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบร่างกรอบเครื่องมือการประเมินความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่จัดทำโดยสำนักกิจการยุติธรรมและดัชนีที่ทำการประเมินในประเด็นเดียวกันนี้ตามที่ได้อธิบายไว้ในส่วนก่อนหน้านี้ โดยรูปที่ 2 แสดงกรอบเครื่องมือที่สำนักงานกิจการยุติธรรมจัดทำขึ้น ประกอบไปด้วย 8 ด้าน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความหวาดกลัวภัยของประชาชน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ช่องทางกลไกระงับข้อพิพาท ความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และหลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวก

รูปที่ 2 ร่างกรอบเครื่องมือการประเมินความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

สำหรับประเทศไทยซึ่งมีข้อมูลดัชนีการพัฒนามนุษย์รายจังหวัด มีข้อมูลระดับการพัฒนา (รายได้ต่อหัว จำนวนแรงงาน ระดับการศึกษา เป็นต้น) และมีข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ครบถ้วน จึงควรใช้ปัจจัยเหล่านี้มาพิจารณา ร่วมกันเพื่อจัดชั้นการสุ่ม อย่างไรก็ตาม โดยเบื้องต้นแล้ว การสุ่มชั้นแรกควรแบ่งตามภูมิภาค ส่วนการสุ่มในชั้น ถัดไปนั้น ต้องมีการศึกษาเชิงลึกจากงานวิจัย รวมถึงการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อออกแบบแนวทางโดย ละเอียดต่อไป

หากใช้ภาคเป็นเกณฑ์ในแบ่งชั้นแรก โดยแบ่งเป็น 10 ภาค จำนวนตัวอย่างที่ใช้สามารถคำนวณได้จาก สูตร

$$n = \frac{Nx}{((N-1)E^2 + x)}$$

โดยที่ n = จำนวนตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

X = ค่ากำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และ

E = ระดับความผิดพลาดที่ 5%

ตามสูตรนี้ ถ้าประชากรมีจำนวนตั้งแต่ 1,200,000 หน่วยขึ้นไป จำนวนตัวอย่างที่จัดเก็บจะมีค่าคงที่ เท่ากับ 385 ตัวอย่าง ข้อมูลจำนวนประชากรของประเทศไทยในแต่ละภาคมีจำนวนมากกว่า 1,200,000 ราย ด้วย เหตุนี้ จำนวนตัวอย่างสำหรับการสุ่มเพื่อการจัดทำดัชนีจะเท่ากับ 3,850 ราย อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงาน จริง เมื่อกำหนดคุณลักษณะที่จะใช้ในการสุ่มในชั้นต่อมาได้ กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ภาคใต้ตอนบน และภาคใต้ตอนล่าง โดยจำนวนตัวอย่างประชาชนแต่ละภาคเท่ากับ 375 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 3,750 ตัวอย่าง และจำนวนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม 375 ตัวอย่าง

แนวทางในการวิเคราะห์ผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมจะทำตามข้อเสนอแนะของ UN (2011) และ UNDP (2012) ที่ระบุให้เริ่มต้นการวิเคราะห์ด้วยการหาแนวทางการถ่วงน้ำหนัก (ถ้ามี) จากนั้นให้วิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนจะนำเอาผลที่ได้มาสร้างเป็นดัชนีประสม (Composite Index) ในแต่ละด้าน โดยใช้สูตร

$$I_i = \sum_{j=1}^n W_j * h_j$$

โดยที่ I_i = ค่าดัชนีประสมในด้านที่ i

W_j = น้ำหนักที่ให้กับดัชนีด้านที่ j และ

h_j = ค่าเฉลี่ยดัชนีย่อยตัวที่ j

ในการศึกษาครั้งนี้ การสร้างดัชนีจะใช้แนวทางตามที่ OECD (2008) และ Ebert and Welsh (2004) โดยใช้วิธีการ Principal Component Analysis (PCA) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการกำหนดน้ำหนักให้กับตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ในการสร้างดัชนีย่อย และปรับโครงสร้างข้อมูลให้ปลอดจากหน่วยนับ (Unit Free) โดยจุดเด่นของวิธีการนี้คือ สามารถลดมิติของข้อมูลให้น้อยลง โดยจัดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาให้เป็นกลุ่มตัวแปร แต่ยังสามารถรักษาโครงสร้างเดิมของข้อมูลเอาไว้ และด้วยตัววิธีการเอง ยังช่วยให้สามารถให้น้ำหนักกับปัจจัยแต่ละตัวได้ว่ามีความสำคัญต่อผลในภาพรวมระดับใด โดยพิจารณาจากการกระจายตัวของข้อมูลที่มีอยู่ สำหรับการศึกษานี้ได้เลือกวิธีการ Min-Max Normalization เพื่อให้ในการคำนวณข้อมูลความเห็นที่มีช่วงคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 ซึ่งสามารถคำนวณได้โดยใช้สูตร

$$I_j = \frac{x_i - \min(x_i)}{\max(x_i) - \min(x_i)}$$

โดยที่

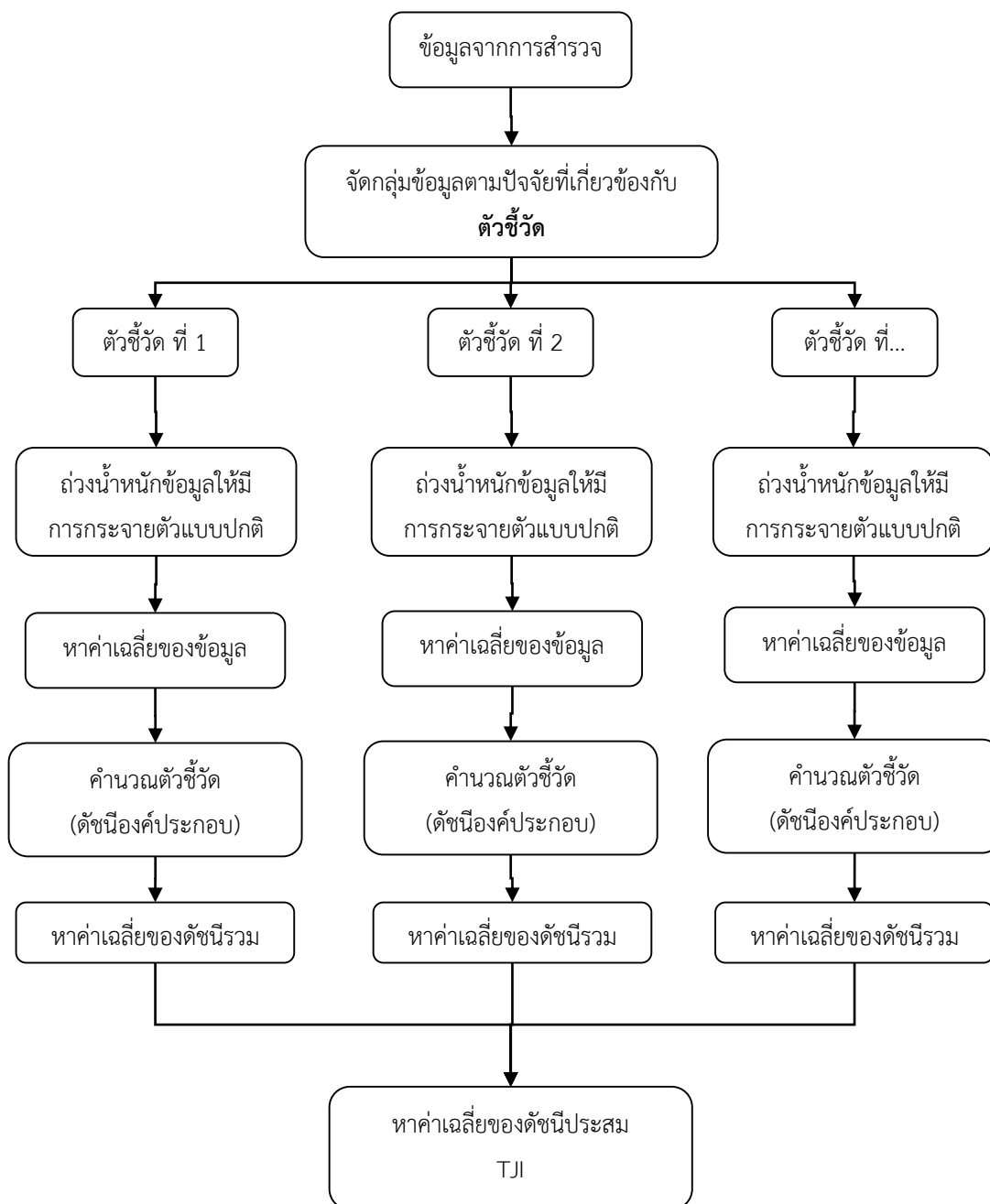
x_i คือ ค่าประมาณค่าที่ i ของดัชนีตัวที่ j ซึ่งได้มาจากการประมาณค่าด้วยวิธี PCA

$\min(x_i)$ คือ ค่าประมาณต่ำสุด ของดัชนีตัวที่ j ซึ่งได้มาจากการประมาณค่าด้วยวิธี PCA

$\max(x_i)$ คือ ค่าประมาณสูงสุด ของดัชนีตัวที่ j ซึ่งได้มาจากการประมาณค่าด้วยวิธี PCA

การประมาณค่าด้วยวิธีนี้จะทำให้ค่าดัชนีอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่ใกล้ 1 หมายถึงดัชนีตัวนั้นมีค่าสูง จุดเด่นของวิธีการนี้คือ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันให้มีความชัดเจนขึ้นได้กว่าการเทียบค่าเฉลี่ยเพียงอย่างเดียว เมื่อข้อมูลทุกชุดถูกปรับค่าด้วยวิธีการนี้ ดัชนีย่อยแต่ละตัวซึ่งเดิมมีหน่วยวัดที่แตกต่างกันก็สามารถนำมารวมกันได้โดยไม่ประสบปัญหาของหน่วยนับที่ต่างกัน โดยมีวิธีการคำนวณตามที่แสดงไว้ในรูปที่ 3

รูปที่ 3 ขั้นตอนการคำนวณดัชนี

ผลการศึกษา

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการแสดงผลการคำนวณดัชนีทั้ง 8 องค์ประกอบทั้งในภาพรวมและดัชนีย่อยในแต่ละด้าน ตลอดจนถึงการเปรียบเทียบผลในภาพรวมของปี 2557 และผลในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2558 และผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเชิงลึก ผลการศึกษาสามารถนำมาคำนวณเป็นค่าดัชนีได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบดัชนีการเข้าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการเข้าถึงความยุติธรรมในภาพรวมระหว่างปี 2557 และปี 2558 (มกราคม-มิถุนายน)

ดัชนี	ปี 2557	ปี 2558	การเปลี่ยนแปลง ของค่าดัชนี
ด้านที่ 1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน*	0.54	0.54	ไม่เปลี่ยนแปลง
ด้านที่ 2 ความรู้สึกหวาดกลัวภัยของประชาชนพื้นที่**	0.67	0.73	+0.06
ด้านที่ 3 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม	0.51	0.56	+0.05
ด้านที่ 4 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	0.41	0.39	-0.02
ด้านที่ 5 หลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม	0.45	0.55	+0.10
ด้านที่ 6 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด***	0.53	0.53	ไม่เปลี่ยนแปลง
ด้านที่ 7 ความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	0.54	0.66	+0.12
ด้านที่ 8 ช่องทางกลไกในการระงับข้อพิพาท	0.53	0.55	+0.02
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.52	0.56	+0.04

*ข้อมูลสถิติอาชญากรรมปี 2558 ยังไม่ครบถ้วนและจำเป็นต้องมีข้อมูลจากการสำรวจร้อยละการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างน้อย 3 ปีเพื่อคำนวณการเปลี่ยนแปลงของดัชนี ค่าดัชนีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของปี 2557 และปี 2558 (มกราคม-มิถุนายน) จึงใช้ค่าดัชนีค่าเดียวกัน

**ค่าดัชนีที่สูงขึ้นหมายถึงความรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น

***ข้อมูลสถิติปี 2558 ยังไม่ครบถ้วนค่าดัชนีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของปี 2557 และปี 2558 (มกราคม-มิถุนายน) จึงใช้ค่าเดียวกัน

จากตารางจะเห็นได้ว่า ในภาพรวมดัชนีในปี 2558 มีค่าเพิ่มขึ้นมา 0.04 จุด โดยการเพิ่มขึ้นนี้เป็นผลมาจาก การเพิ่มขึ้นของดัชนีความรู้สึกหวาดกลัวภัยของประชาชนพื้นที่ ดัชนีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม ดัชนีหลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวก ดัชนีความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และดัชนีช่องทางกลไกในการระงับข้อพิพาท สำหรับด้านที่มีค่าลดลง คือ ดัชนีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

องค์ประกอบด้านที่ 1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ดัชนีด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ข้อมูลจำนวนคดีอาชญากรรมที่มีการรับแจ้งของตำรวจ¹ และจำนวนร้อยละของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ในการคำนวณค่าดัชนีของปี 2557 และ 2558 จะใช้เฉพาะข้อมูลอัตราส่วนคดีของประชากรเท่านั้น โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2553 ถึง 2556 มาเป็นฐานในการคำนวณค่าดัชนี สาเหตุที่ยังไม่คำนวณค่าดัชนีเนื่องจากข้อมูลจำนวนร้อยละของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมยังมีเพียง 2 ปี ซึ่งยังไม่เพียงพอในการคำนวณ ผลการคำนวณได้แสดงไว้ในตารางที่ 3 ซึ่งจะเห็นได้ว่า จำนวนร้อยละของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมลดลงจากร้อยละ 8.3 เป็นร้อยละ 8.06 สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกปลอดภัยที่เพิ่มขึ้นของประชาชน ส่วนดัชนีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในภาพรวมมีค่าเท่าเดิมตามเหตุผลที่ได้อธิบายไปแล้วในข้างต้น

ตารางที่ 3 ดัชนีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ดัชนีย่อย	2557	2558
อัตราส่วนคดีต่อประชากร	0.54	0.54
จำนวนร้อยละของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม	8.30	8.06
ตัวชี้วัดในภาพรวม	0.54	0.54

¹ สามารถคำนวณได้จากข้อมูลจำนวนคดีอาชญากรรมที่มีการรับแจ้งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลสถิติการรับแจ้งเดือนอาชญากรรมด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเทียบเคียงเป็นอัตราส่วนคดีต่อประชากร หรือที่เรียกว่า Crime Rate ซึ่งมีสูตรดังนี้ $\text{Personal crime rate} = \frac{\text{number of person crimes}}{(\text{N persons} / 1,000)}$

องค์ประกอบด้านที่ 2 ความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่

ดัชนีความรู้สึกหวาดกลัวภัยของประชาชนประกอบไปด้วยดัชนีย่อย 2 ตัว ได้แก่ ความรู้สึกของประชาชนต่อสถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่พักอาศัย และความรู้สึกของประชาชนต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินใน ได้ผลตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 4 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากดัชนีทั้งสองตัวนี้เป็นการวัดความรู้สึกในเชิงลบของประชาชน ค่าที่สูงขึ้นจึงหมายถึงความรู้สึกในเชิงลบที่เพิ่มขึ้น ซึ่งตรงข้ามกับดัชนีตัวอื่นที่ค่าที่เพิ่มขึ้นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้การแปลผลของค่าดัชนีนี้สอดคล้องกับดัชนีด้านอื่นๆ จำเป็นต้องมีการแปลงค่าดัชนีโดยใช้สูตร ค่าดัชนีที่แปลงค่าแล้ว = (1-ค่าดัชนีในภาพรวมของความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม) ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการแปลงค่าแล้ว ค่าดัชนีเพิ่มขึ้นจาก 0.67 ในปี 2557 เป็น 0.73 ในปี 2558 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมน้อยลง

ตารางที่ 4 ดัชนีความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่

ดัชนีย่อย	2557	2558
ความรู้สึกของประชาชนต่อสถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่พักอาศัย	0.47	0.41
ความรู้สึกของประชาชนต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่พักอาศัย	0.18	0.13
ค่าดัชนีในภาพรวมของความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม	0.33	0.27
ค่าดัชนีที่แปลงค่าแล้วเพื่อให้สอดคล้องกับดัชนีอื่น	0.67	0.73

องค์ประกอบด้านที่ 3 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม

ดัชนีด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วยดัชนีย่อย 7 ตัว ได้แก่ ความรู้สึกของประชาชนต่อการสนองตอบการร้องขอความช่วยเหลือและแก้ปัญหาของตำรวจ การให้บริการชุมชน ความรู้สึกของผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรมต่อการสนองตอบการแจ้งเหตุของตำรวจ ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการวินิจฉัยคดีของอัยการนั้นเป็นไปด้วยความยุติธรรม ความสามารถของระบบการพิจารณาของศาล โดยไม่มีความล่าช้า ศักยภาพของเครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และมีการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ได้ครอบคลุมอย่างเพียงพอ และเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นที่มีทักษะและความสามารถเพียงพอในการรวบรวมและรักษาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ ได้ผลตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ดัชนีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม

ดัชนีย่อย	2557	2558
ความรู้สึกต่อการสนองตอบการร้องขอความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของตำรวจ	0.51	0.49
ความรู้สึกของผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรม ต่อการสนองตอบต่อการแจ้งเหตุของตำรวจ	0.46	0.50
ความพึงพอใจเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัยให้กับชุมชนของตำรวจ	0.46	0.54
ความเชื่อมั่นต่อการวินิจฉัยคดีความของอัยการ	0.46	0.61
ความสามารถของระบบการพิจารณาคดีโดยไม่มีค่าเช่า	0.62	0.63
ศักยภาพของเครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์	0.55	0.63
ทักษะและความสามารถในการรวบรวมและรักษาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ	0.50	0.49
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.51	0.56

โดยภาพรวมแล้ว ค่าดัชนีเพิ่มขึ้นจาก 0.51 จุดในปี 2557 เป็น 0.56 จุดในปี 2558 สะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในภาพรวม โดยด้านที่ค่าดัชนีเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ ความพึงพอใจเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัยให้กับชุมชนของตำรวจ ความเชื่อมั่นต่อการวินิจฉัยคดีความของอัยการ และศักยภาพของเครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ส่วนด้านที่ค่าดัชนีมีค่าลดลง ได้แก่ ความรู้สึกต่อการสนองตอบการร้องขอความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของตำรวจ และทักษะและความสามารถในการรวบรวมและรักษาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ

องค์ประกอบด้านที่ 4 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ดัชนีด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วยดัชนีย่อย 4 ตัว ได้แก่ ประชาชนที่รับรู้ข้อมูลเพียงพอในการติดต่อขอรับบริการหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ความพร้อมในการให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ยากไร้ในการต่อสู้คดี การเข้าถึงการเยียวยาความเสียหายอันเนื่องมาจากผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเป็นไปโดยเป็นธรรม และกระบวนการยุติธรรมมีการปฏิบัติกับประชาชนทุกหมู่เหล่าอย่างเท่าเทียม ได้ผลตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ดัชนีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ดัชนีย่อย	2557	2558
ประชาชนได้รับความรู้เพียงพอในการติดต่อขอรับบริการหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม	0.43	0.45
ความพร้อมในการให้บริการความช่วยเหลือทางกฎหมายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ยากไร้ในการต่อสู้คดี	0.36	0.41
การเข้าถึงการเยียวยาความเสียหายอันเนื่องมาจากผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเป็นไปโดยเป็นธรรม	0.33	0.18
กระบวนการยุติธรรมมีการปฏิบัติกับประชาชนทุกหมู่เหล่าอย่างเท่าเทียม	0.52	0.55
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.41	0.39

โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า ดัชนีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมีค่าลดลงจาก 0.41 ในปี 2557 เป็น 0.39 ในปี 2558 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้น้อยลงกว่าเดิม โดย ค่าดัชนีที่มีการลดลงอย่างเห็นได้ชัด คือ การเข้าถึงการเยียวยาความเสียหายอันเนื่องมาจากผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเป็นไปโดยเป็นธรรม

องค์ประกอบด้านที่ 5 หลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

ดัชนีด้านหลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย 6 ตัว ได้แก่ ตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยปฏิบัติตามกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด กระบวนการตรวจสอบการกระทำผิดประพฤตินิยมชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระ โปร่งใส มีการดำเนินคดีในกรณีที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุจริตหรือประพฤตินิยมชอบอย่างจริงจังด้วยความรวดเร็ว การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่ตำรวจ และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิยมชอบ การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่อัยการ และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิยมชอบ และการคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่ศาล และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิยมชอบ ได้ผลตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ดัชนีหลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวก

ตัวชี้วัด	2557	2558
ตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยปฏิบัติตามกรอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	0.55	0.55
กระบวนการตรวจสอบการกระทำผิดประพฤตินิชอบของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นอิสระ โปร่งใส	0.53	0.51
มีการดำเนินคดีในกรณีที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุจริตหรือประพฤตินิชอบอย่างจริงจังด้วยความรวดเร็ว	0.55	0.56
การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่ตำรวจ และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิชอบ	0.34	0.38
การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่อัยการ และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิชอบ	0.40	0.65
การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่ศาล และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิชอบ	0.39	0.67
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.45	0.55

เมื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีในภาพรวมจะเห็นว่า ค่าดัชนีเพิ่มขึ้นจาก 0.45 ในปี 2557 เป็น 0.55 ในปี 2558 ซึ่งเกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของค่าดัชนีย่อย 3 ตัว ได้แก่ การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่ตำรวจและกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิชอบ การคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่อัยการ และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิชอบ และการคัดกรองบุคคลที่มาทำหน้าที่ศาล และกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งที่ประพฤตินิชอบ ผลที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการคัดกรองและตรวจสอบที่เพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2558

องค์ประกอบด้านที่ 6 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ดัชนีด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ประกอบด้วยดัชนีย่อย 3 ตัว อัตราการกระทำผิดซ้ำภายในระยะเวลา 1 ปี จำนวนผู้ต้องขังหลบหนีจากการควบคุมในเรือนจำต่อผู้ต้องขัง 1,000 คน และจำนวนการก่อเหตุประท้วงหรือก่อจลาจลของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในระหว่างการศึกษายังไม่มีข้อมูลสถิติช่วงครึ่งปีแรกของปี 2558 การคำนวณค่าดัชนีด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในปี 2557 และช่วง 6 เดือนแรกของปี 2558 จึงต้องใช้ตัวเลขของปี 2557 มาคำนวณ เทียบกับค่าเฉลี่ย 3 ปี (ปี 2554 ถึง 2556) ค่าดัชนีของทั้งสองช่วงเวลาจึงมีค่าเท่ากัน โดยตารางที่ 8 แสดงค่าดัชนีที่คำนวณได้

ตารางที่ 8 ดัชนีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ตัวชี้วัด	2557	2558
อัตราการกระทำผิดซ้ำภายในระยะเวลา 1 ปี	0.64	0.64
จำนวนผู้ต้องขังหลบหนีจากการควบคุมในเรือนจำ	0.61	0.61
จำนวนการก่อเหตุประท้วงหรือก่อกวนกลางของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ	0.36	0.36
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.53	0.53

องค์ประกอบด้านที่ 7 ความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ดัชนีความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เป็นการสำรวจความพึงพอใจในการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หน่วยงานยุติธรรมชุมชน/ยุติธรรมจังหวัด พนักงานอัยการ ศาล/ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่คุ้มครองสิทธิ เจ้าหน้าที่ของกรมคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยในการสอบถามผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ จะสอบถามด้วยว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ติดต่อหน่วยงานเหล่านี้โดยตรง หรือได้รับทราบการทำงานของหน่วยงานเหล่านี้มาก่อนหรือไม่ โดยในการคำนวณจะเลือกเฉพาะผู้ที่มีเคยติดต่อกับหน่วยงานเหล่านี้หรือได้รับทราบการทำงานของหน่วยงานนี้เท่านั้น ผลการคำนวณค่าดัชนีได้แสดงไว้ในตารางที่ 9 ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว ค่าดัชนีเพิ่มขึ้นจาก 0.54 ในปี 2557 เป็น 0.55 ในปี 2558 และหากพิจารณาดัชนีย่อยแต่ละตัวจะเห็นว่าค่าดัชนีของทั้งสองปีมีค่าไม่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 9 ความพึงพอใจที่มีต่อผลการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

ดัชนีย่อย	2557	2558
ตำรวจ	0.49	0.50
เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง	0.53	0.55
หน่วยงานยุติธรรมชุมชน/ยุติธรรมจังหวัด	0.55	0.57
พนักงานอัยการ	0.58	0.59
ศาล/ผู้พิพากษา	0.63	0.64
เจ้าหน้าที่คุ้มครองสิทธิ	0.54	0.55
เจ้าหน้าที่ของกรมคุมประพฤติ	0.56	0.58
เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	0.57	0.58
เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน	0.44	0.43
เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์	0.52	0.53
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.54	0.55

องค์ประกอบของดัชนีด้านที่ 8 ช่องทางกลไกการระงับข้อพิพาท

ดัชนีด้านช่องทางกลไกการระงับข้อพิพาท ประกอบด้วยดัชนีย่อย 2 ตัว ได้แก่ ความสามารถของบุคคลในการได้รับความช่วยเหลือไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องแจ้งความร้องทุกข์ การให้บริการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการเจรจาตกลงเรียกร้อยค่าเสียหายกับฝ่ายกระทำผิดในระหว่างที่มีการดำเนินคดี ได้ผลตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 10

โดยภาพรวมจะเห็นว่าค่าดัชนีมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 0.53 ในปี 2557 เป็น 0.55 ในปี 2558 และดัชนีย่อยทั้งสองตัวมีค่าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะดัชนีย่อยด้านความสามารถของบุคคลในการได้รับความช่วยเหลือไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องแจ้งความร้องทุกข์ เพิ่มขึ้นถึง 0.12 จุด สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของประชาชนในการ

แก้ปัญหาต่างๆ ได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ดัชนีการให้บริการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการเจรจาตกลงเรียกร้อยค่าเสียหายกับฝ่ายกระทำผิดในระหว่างที่มีการดำเนินคดีมีค่าลดลงจาก 0.53 ในปี 2557 เป็น 0.45 ในปี 2558 ซึ่งเป็นการลดลง 0.08 จุด สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนเข้าถึงบริการในด้านนี้ได้น้อยลง ซึ่งหากพิจารณาองค์ประกอบของดัชนีการให้บริการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการเจรจาตกลงเรียกร้อยค่าเสียหายกับฝ่ายกระทำผิดในระหว่างที่มีการดำเนินคดีตามที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 11 องค์ประกอบย่อยเกือบทุกตัวมีค่าต่ำลงในปี 2558 ยกเว้นเจ้าหน้าที่สถานพินิจและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์

ตารางที่ 10 ดัชนีช่องทางกลไกการระงับข้อพิพาท

ดัชนีย่อย	2557	2558
ความสามารถของบุคคลในการได้รับความช่วยเหลือไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องแจ้งความร้องทุกข์	0.52	0.64
การให้บริการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการเจรจาตกลงเรียกร้อยค่าเสียหายกับฝ่ายกระทำผิดในระหว่างที่มีการดำเนินคดี	0.53	0.45
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.53	0.55

ตารางที่ 11 องค์ประกอบของดัชนีการให้บริการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการเจรจาตกลงเรียกร้อยค่าเสียหายกับฝ่ายกระทำผิดในระหว่างที่มีการดำเนินคดี

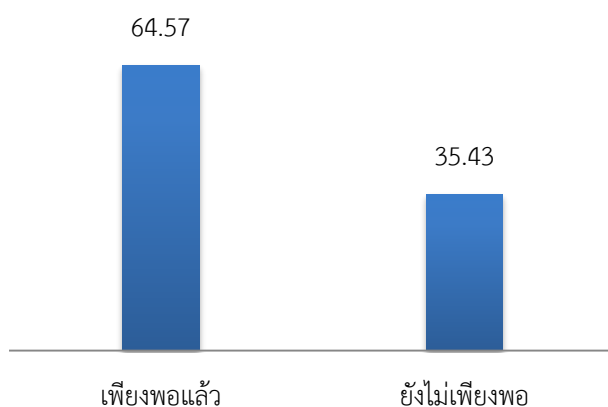
องค์ประกอบย่อย	2557	2558
1. ตำรวจ	0.78	0.69
2. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง	0.78	0.61
3. ยุติธรรมชุมชน/ยุติธรรมจังหวัด	0.51	0.32
4. อัยการ	0.51	0.41
5. ศาล	0.52	0.42
6. เจ้าหน้าที่คุ้มครองสิทธิ	0.42	0.37
7. เจ้าหน้าที่สถานพินิจ	0.39	0.42
8. เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์	0.38	0.38
ค่าดัชนีในภาพรวม	0.49	0.46

ปัญหาสำคัญของกระบวนการยุติธรรมไทยความครอบคลุมเพียงพอของกฎหมายของประเทศไทย

จากการสอบถามประชาชนและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ระบุว่าอะไรเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมของไทย พบว่า ปัญหาสำคัญมีอยู่ 6 ด้านด้วยกัน คือ การคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม การเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย บทลงโทษมีความรุนแรงไม่เพียงพอจะยับยั้งการเกิดอาชญากรรม ประชาชนไม่รู้กฎหมาย การแทรกแซงของผู้มีอิทธิพล และประชาชนไม่ทราบถึงช่องทางที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

เมื่อสอบถามความเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในด้านความครอบคลุมเพียงพอของกฎหมายประเทศ ได้ผลตามที่แสดงไว้ในรูปที่ 4 จะเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า เพียงพอแล้ว ร้อยละ 64.57 และ ยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 35.43 โดยในกลุ่มที่ระบุว่าเพียงพอแล้ว ต้องการเห็นการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดเท่าเทียมกัน มีการปรับเนื้อหาในตัวบทกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีบทลงโทษที่รุนแรงพอที่จะยับยั้งการกระทำผิดได้ ส่วนผู้ที่ระบุว่ากฎหมายในปัจจุบันยังครอบคลุมไม่เพียงพอระบุว่า กฎหมายที่ต้องเพิ่มเติม เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มโอกาสและเพิ่มอำนาจของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

รูปที่ 4 ความครอบคลุมเพียงพอของกฎหมายของประเทศไทย

สรุปผลการศึกษา

การจัดทำดัชนีชี้วัดกระบวนการยุติธรรมนอกจากจะใช้เป็นข้อมูลแสดงสถานการณ์อาชญากรรมและการเข้าถึงความยุติธรรมเพื่อใช้กำหนดนโยบายด้านการบริหารงานยุติธรรมแล้ว ยังเป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อนโยบายและการปฏิบัติในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบยุติธรรม และการปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนทั่วไป โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อจัดทำรอบข้อมูลพื้นฐานสำหรับการรวบรวมข้อมูลดัชนีชี้วัดความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและการเข้าถึงความยุติธรรม และ 2) เพื่อรายงานข้อมูลดัชนีชี้วัดด้านกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมาตรฐานและน่าเชื่อถือได้เพื่อเป็นข้อมูลกลางสำหรับการอ้างอิง

การศึกษานี้มีการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม และการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อสร้างดัชนีชี้วัดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการเข้าถึงความยุติธรรมของปี 2557 และช่วงครึ่งปีแรกของปี 2558 (มกราคม-มิถุนายน 2558)

ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมแล้วดัชนีในปี 2557 มีค่าเท่ากับ 0.52 และเพิ่มขึ้นเป็น 0.56 ในปี 2558 สะท้อนให้ถึงการเพิ่มขึ้นของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการเข้าถึงกระบวนการเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งการเพิ่มขึ้นนี้เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของดัชนีความรู้สึกหวาดกลัวภัยของประชาชนพื้นที่ ดัชนีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม ดัชนีหลักประกันสิทธิเสรีภาพและการอำนวยความสะดวก ดัชนีความพึงพอใจต่อการดำเนินการของบุคลากร/หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และดัชนีช่องทางกลไกในการระงับข้อพิพาท สำหรับด้านที่มีค่าลดลง คือ ดัชนีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

จากการสอบถามประชาชนและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ระบุว่าอะไรเป็นปัญหาสำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมของไทย พบว่า ปัญหาสำคัญมีอยู่ 6 ด้านด้วยกัน คือ การคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม การเลือกปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย บทลงโทษมีความรุนแรงไม่เพียงพอจะยับยั้งการเกิดอาชญากรรม ประชาชนไม่รู้กฎหมาย การแทรกแซงของผู้มีอิทธิพล และประชาชนไม่ทราบถึงช่องทางที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เมื่อสอบถามความเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในด้าน

ความครอบคลุมเพียงพอของกฎหมายประเทศ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า เพียงพอแล้ว ร้อยละ 64.57 และ ยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 35.43 โดยกฎหมายที่ควรเพิ่มเติม คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มโอกาสและเพิ่มอำนาจของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะด้านการจัดทำดัชนี

ประการแรก ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและประชาชนอย่างดี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลสถิติบางส่วนที่หน่วยงานต่างๆ จัดเก็บขาดความต่อเนื่องและไม่ทันสมัย การประเมินดัชนีจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสถิติในปีเดียวกับที่มีการสำรวจความคิดเห็น ด้วยเหตุนี้ ระยะเวลาในการจัดทำดัชนีเพื่อประเมินผลในปีที่ผ่านมาจึงควรจัดทำในช่วง 6 เดือนแรกของปี เช่น หากจะประเมินผลในปี 2557 ก็ควรจัดทำการสำรวจในช่วงไตรมาสที่ 1 และ 2 ของปี 2558

ประการที่สอง ในช่วง 1 – 2 ปีแรกนั้น ยังเป็นการจัดทำข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งต้องมีการปรับปรุงเครื่องมือแนวทางจัดเก็บ และวิธีการวิเคราะห์ให้มีความเหมาะสมขึ้นไปตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาปีที่ 2 และตั้งปีที่ 3 เป็นต้นไป เมื่อมีความพร้อมแล้ว ควรนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปเผยแพร่ เปิดโอกาสให้มีการนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัยตามความต้องการของผู้ใช้ได้ ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะประการสุดท้าย ความต่อเนื่องในการจัดเก็บ การที่จะทำให้ดัชนีได้รับความสนใจและถูกนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงนั้น จะต้องมีการจัดทำอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าในช่วง 2 – 3 ปีแรก จะได้รับความสนใจไม่มาก แต่เมื่อมีหน่วยงานนำไปใช้ประโยชน์ต่อเนื่อง มีการเผยแพร่ข้อมูลไปสู่สาธารณะชนอย่างสม่ำเสมอก็จะช่วยให้สังคมเกิดการยอมรับและติดตามดัชนีนี้มากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การให้ความสนใจในการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเป็นแรงเสริมในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทยให้ดีขึ้นเป็นลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- Canadian Bar Association.** (2013). Access to Justice Metrics: A Discussion Paper. *Canadian Bar Association*. เข้าถึงได้ที่ www.cba.org/CBA/Access/PDF/Access_to_Justice_Metrics.pdf (เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557)
- Chicago Metropolis.** (2006). 2006 Crime and Justice Index. เข้าถึงได้ที่ www.metropolisstrategies.org/documents/2006CrimeandJusticeIndex.pdf (เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557)
- Carfield, M.** (2005). Enhancing Poor People's Capabilities Through the Rule of Law: Creating an Access to Justice Index. *Washington University Law Quarterly*, 83, 339-360 เข้าถึงได้ที่: http://openscholarship.wustl.edu/law_lawreview/vol83/iss1/4 (เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557)
- Gramatikov, M., Barendrecht, M., Laxminarayan, M., Klaming, L. and van Zeeland, Z** (2009). *A Handbook for Measuring the Costs and Quality of Access to Justice*. Tilburg Institute for Interdisciplinary Studies of Civil Law and Conflict Resolution Systems: Apeldoorn.
- IMD.** (2014). World Competitiveness Yearbook 2014. IMD เข้าถึงได้ที่ www.imd.org/wcc/wcy-world-competitiveness-yearbook/ (เข้าถึงเมื่อ 14 มกราคม 2558)
- Managing Justice.** (2011). "An Evidence Base for the Federal Civil Justice System" เข้าถึงได้ที่ www.managingjustice.com.au (เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2558)
- Schraad-Tischler, D. and Kroll, C.** (2011). Social Inclusion Monitor Europe (SIM) – Index Report. Social Inclusion Monitor. เข้าถึงได้ที่ <http://www.social-inclusion-monitor.eu/> (เข้าถึงเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2557)
- World Justice Project.** (2014). Rule of Law Index 2014. World Justice Project. เข้าถึงได้ที่ <http://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index> (เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557)
- UN.** (2011). Rule of Law Indicators: The United Nations Implementation Guide and Project

- Tools. United Nation. เข้าถึงได้ที่ www.un.org/en/peacekeeping/.../un_rule_of_law_indicators.pdf (เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557)
- UNDP. (2013). *Justice Index: Assessment of Distributive Justice and Equality from a Citizen-based Survey in 2012*. United Nation Development Programme, Hanoi. เข้าถึงได้ที่ http://www.vn.undp.org/content/vietnam/en/home/library/democratic_governance/justice_index_report/ (เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557)
- UNDP (2014). "The Human Development Concept". เข้าถึงได้ที่ <http://hdr.undp.org/en/humandev> (เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557)
- World Economic Forum. (2014). *Global Competitiveness Report 2014-2015*. World Economic Forum เข้าถึงได้ที่ <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015> (เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2558)